

Muziekvereniging "De Harmonie" en de oorlog

Op 4 mei hebben wij de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog weer herdacht.

Uit de verhalen van Jan J. de Vries in zijn boek "Woudsend en Woudsenders in Oorlog en Verzet" weten we hoe die oorlog voor ons dorp en omgeving en haar bewoners verlopen is. Maar ook uit andere stukken kunnen we lezen welke invloed de Duitse bezetting op ons dorp had. De Historische Kring Woudsend is in het bezit van twee notulenboeken van de Christelijke Muziekvereniging "De Harmonie" die de periode 1930-1961 omvat.

Uit de verslagen blijkt dat de oorlogstijd ook voor het muziekkorps niet onopgemerkt voorbij ging.

In de jaarvergadering van 5 januari 1940 werd besloten om dat jaar geen bestuursverkiezing te houden omdat 5 leden van de vereniging, waaronder de tweede voorzitter, onder de wapenen waren. Om dezelfde reden ging de jaarlijkse uitvoering dat jaar niet door.

Op 10 mei raakte ons land in oorlog met de Duitsers en al gauw kreeg ons dorp daar mee te maken: "Daar ook in ons zo rustig dorp op 12 mei de eerste Duitse troepen door gingen met het benodigde geschut, werd het ons enigszins bang om het hart", zo meldt het verslag. Ook de namen van de leden die voor het vaderland hadden gestreden, worden genoemd: J. Nijdam, L. Kaspersma, O. Pebesma, B. Westerhof, J.H. Poepjes en S. Nauta. "Gode zij dank heeft niet een onzer leden het

leven voor het vaderland gelaten". Op 12 juli waren alle militaire leden weer aanwezig op de vergadering.

Op 31 januari 1941 werd een clandestiene jaarvergadering gehouden omdat er geen vergunning voor was aangevraagd. Wel zorgden ze dat ze om 11 uur het gebouw hadden verlaten. Ook in latere verslagen lezen we dat men om 11 uur uit het gebouw moest zijn.

Op 20 maart 1942 werd de vereniging medegedeeld dat er niet meer gerepeteerd kon worden in het gebouw, daar het gebouw gesloten moest worden omdat men weigerde een bordje "Verboden voor Joden" op te hangen. Twee weken lang werd gerepeteerd bij de Wed. Kraan en daarna kon men weer terug naar het gebouw. Niet vermeld staat of men inmiddels wel voldaan had aan de eis het beruchte bordje op te hangen.

Op de jaarvergadering van 25 februari 1944 deelde penningmeester D.H. de Jong mee, dat hij een opgegeven donateur niet als donateur had ingeschreven omdat volgens hem geen onkerkelijke mensen als donateur tot de vereniging kunnen toetreden.

De voorzitter hield de vergadering voor dat "De Harmonie" een vereniging op christelijke grondslag was en dat iedereen, ook donateurs, hiermee moesten instemmen. "Daar de donateur die dit betrof Dr. Bonga was, werd deze zaak breedvoerig besproken, daar de dokterskwes- ties hier in Woudsend nogal gewild zijn.

De heer L. Kaspersma wisselde hierover nog verschillen- de woorden met de voorzitter, doch daar deze de waar-

heid durfde te zeggen dat hier beslist geen dokterskwes-
tie achter zat, werd deze zaak besloten zoals voren ge-
noemd", zo lezen we in het verslag. (Dr. Bonga was een
belangrijke verzetsman, maar we moeten ons bedenken
dat de meeste inwoners in die tijd niet zullen hebben
geweten wie er in het verzet zaten.)

De heer Kaspersma zou later bedanken als lid van de
vereniging, omdat hij zich niet kon verenigen met het
besluit om Dr. Bonga als donateur te weigeren).

Het jaarverslag over 1945 staat in het teken van de be-

vrijding. "17 april 1945 's morgens om half 12 is voor ons
dorp de dag dat de driekleur weer voor het eerst gehe-
sen werd op de kerktorens. Wat een verademing was dit
dat wij ons weer vrij voelden en een ieder zich weer
vrij kon bewegen. Wat hier de laatste dagen is voorafge-
gaan, de gevechten bij de Wellebrug, waaraan ook door
enkele onzer leden nl. S. Nauta en W. Atsma als N.B.S.-er
werd deelgenomen. Dankbaar kunnen wij hier nog ver-
melden dat zij zijn gespaard gebleven voor de hunnen
en voor ons allen, daar één hunner medestrijders,
J. Nagelhout, zijn jonge leven daar moest verliezen".

Dokter Bonga

Dokter J.A.S.R. Bonga werd geboren op 1 januari 1909
als zoon van een Amsterdamse notaris. Hij studeerde
medicijnen in Groningen en werd later arts in Epe.
Omdat aan joodse artsen al vrij snel na de Duitse bezet-
ting de uitoefening van hun beroep werd verboden,
kon dokter Bonga in 1941 de praktijk van collega
H.R. van Biema in Woudsend overnemen.

Bonga werd een verzetsman van het eerste uur.
In 1943 werd hij gearresteerd omdat hij een brief met
beledigende inhoud aan Rijkscommissaris Seyss-Inquart
getekend had en weigerde excuses aan te bieden.
Op 27 september 1943 keerde hij terug in Woudsend.
Bij een razzia van 23 februari 1945 werd hij opnieuw
opgepakt maar de Duitsers kregen hem niet aan het
praten. Daarom zou hij op 8 maart 1945 gefusilleerd
worden maar de overval door de ondergrondse op
7 maart voorkwam de executie.

Dokter Bonga stierf op 1 juni 1983 in Oosterbeek.
Op initiatief van dokter Siep de Groot is een straat naar
hem vernoemd in Woudsend.

Jacob Nagelhout

Jacob Nagelhout werd geboren op 15 april 1917 en was
een rustige, onopvallende jongen. Na de lagere school
kwam hij bij de boer. Tijdens de mobilisatie van augus-
tus 1939 diende Nagelhout bij de huzaren van Boreel
te Amersfoort. Na de demobilisatie ging hij weer bij de
boer werken.

Naghout was lid van de Nederlandse Binnenlandse
Strijdkrachten (N.B.S.). Op zondag 15 april 1945 gingen
gevechtsgroepen van de N.B.S. naar de Wellebrug om
die open te draaien en te bewaken. Ze raakten in ge-
vecht met een groep goed bewapende Duitse militai-
ren. Tijdens dit gevecht sneuvelde Jacob Nagelhout.
Hij overleed op zijn 28ste verjaardag en werd begraven
op de R.K. begraafplaats in Sneek.

De dood van Jacob Nagelhout inspireerde de dichter
Douwe Tamminga tot het maken van het gedicht
'Wellebrêge'.

In Woudsend is een straatnaam naar hem vernoemd.

Op zaterdag 5 mei werd de landelijke Bevrijdingsdag gevierd en die begon voor het korps met een gezamenlijke oefening met "De Stânfries". 's Avonds werd een gezamenlijke rondgang door het dorp gehouden. Dinsdag 8 mei is er weer een gezamenlijke rondgang met de schoolkinderen en op 9 mei werd 's avonds een mascarade optocht gehouden, waaraan de beide muziekkorpsen hun medewerking verleenden.

Op 18 mei werd weer begonnen met de wekelijkse repetitie, die een tijdlang niet gehouden konden worden. Op 30 en 31 augustus was er een tweedaags volksfeest in Woudsend. De dag daaraan vooraf was er een kranslegging op de graven van de omgekomen vliegtuigbemanning. Om zes uur 's avonds werd onder de klanken van een omfloerste trom begonnen aan de tocht naar de boerderij van U. Visser in Ypecolsga, vanwaar men met de autoriteiten voorop naar de plaats liep waar de bemanning het leven liet. Door het korps werd daar het Wilhelmus gespeeld. Op het kerkhof bij de graven van de daar liggende bemanningsleden werd het Engelse volkslied gespeeld "en een lied door onze directeur hiervoor gemaakt, dat 'afscheid' betekende". Aan de daarop volgende feestdagen werd door het korps volop medewerking verleend.

Waterloo

Op initiatief van dokter Bonga werd al gauw na de bevrijding een eenvoudig gedenkteken opgericht op de plek waar het vliegtuig is neergestort. De onthulling daarvan vond plaats op 29 augustus 1945. Op een grote zwerfkei werd een houten kruis bevestigd met daarop twee regels tekst, waarvan alleen de datum nog bekend is: 17-12-1942.

Aan de voet van het kruis was een bord geplaatst met de tekst "They never fail who die in a great cause", later vervangen door de Nederlandse vertaling: "Zij die voor een groot doel vallen sterven niet te vergeefs". In 1952 is het huidige monument op Waterloo onthuld.

In 'Woudsend en Woudsenders in Oorlog en Verzet' van Jan J. de Vries kunt u meer lezen over dokter Bonga en Jacob Nagelhout. Het boek is nog te krijgen bij de Historische Kring Woudsend.

Ballade fan de Wellebrêge

Yn memoriam Jacob Nagelhout,
fallen de 15e april 1945 ûnder Wâldsein.

Mei sljocht boerewurk woun hy syn brea,
ear't er foei yn 'e striid oan 'e Welle;

fan syn moed en syn iere soldatedea
sille letter de âlden fortelle.

Hja wiene mar mei in man of tsien
tsjin fyftich swier wapene Poepen,

mar hja hawwe har plicht foar it heitelân dien
doe't se troch it aprilgers kroepen.

In baernende pleats wie har iennichst untwyk
foar de wrede, fijannige kûgels.

In beam en in platte polderdyk
makke harren ta faeije fûgels.

Tusken har en de dea ien fingerbré,
en fan beam ta beam mei sprongen,

sa hawwe dy tsien it dûtske fé
op it lêst ta de ôftocht twongen.

Hja wiene mar mei in man of tsien
en hja fochten sûnder reserve,

mar neitiid hat it bloed fan ien
it jonge aprilgers ferve.

Hjoed lei de trijekleur op syn bier
mei dêrefter de sibben en maten.

Hy stoar, noch mar acht-en-tweintich jier,
ien fan Fryslâns frije soldaten.

In Ijurk stiegde út 'e fuorge op
om syn wei omheech to kiezen.

Oer de greiden klonk in kleijende rop:
't wêmoedich liet fan 'e skriezen.

Hy offere foar ús syn krigele lea
doe't er foel yn 'e striid oan 'e Welle;

fan syn moed en syn iere soldatedea
sille letter de âlden fortelle.

Douwe Tamminga